

Referat från seminariet Ryssland just nu på ABF-huset i Stockholm den 12 september 2016.

Arrangörer: OSSE-nätverket, Sällskapet för studier av Ryssland, Central-och Östeuropa samt Centralasien, ABF Stockholm samt Olof Palme International Center.

Ca 150 personer kom till detta seminarium.

Ryssland går till Duma-val den 18 september. Ekonomin har utsatts för starka påfrestningar under trycket av låga råvarupriser och sanktioner efter annekteringen av Krim och den ryska inblandningen i östra Ukraina. Stödet för Putin framstår fortfarande som starkt, men hur står det till med förhållandena i landet och åsikterna bland befolkningen - och hur bemöts de av ledningen i Kreml? Vilka är trenderna i rysk inrikes-och utrikespolitik?

Detta var temat för kvällens seminarium. Som talare hade Sergej Utkin, chef för avdelningen för strategisk analys vid Rysslands vetenskapsakademi i Moskva inbjudits samt Örjan Berner, författare och Sveriges tidigare ambassadör i Moskva och Carolina Vendil-Pallin, forskningsledare och chef för Rysslandsprogrammet vid FOI.

Sergej Utkin inledde med valet till duman och sa att mycket få i Ryssland tror att något kommer att förändras. Presidenten har, enligt konstitutionen, mycket stor makt. Han kan naturligtvis inte vara insatt i allt och bestämma så därför är han mycket beroende av en mindre krets som han kan lite fullkomligt på. Putins parti Enade Ryssland stöds av övriga tre partier i duman; kommunisterna, Rättvisa Ryssland – ett sk socialdemokratiskt parti, samt högerpopulisten Zjirinovskijs parti LDPR. Det finns två mindre oppositionspartier, Jabloko samt PARNAS, ett högerliberalt parti som leds av f d premiärminister Kasianov. Detta parti stöddes även av Boris Nemtsov som mördades 2015. Ryssland har på pappret ett demokratiskt system men med en auktoritär ledare. Sergej Utkin menade att människor ute i regionerna inte bryr sig nämnvärt om valet, de är mer intresserade av vad som sker lokalt. Vad som sker på federal nivå d v s dumavalet, utrikespolitik mm röner svagt intresse hos den stora allmänheten. Dumavalet i år kan innebära vissa överraskningar eftersom hälften av dumaledamöterna väljs i enmansvalkretsar och den andra hälften i proportionella val. Tyvärr väljer en hel del av de som är kritiska att inte rösta alls.

Om många tidigare varit kritiska till att Putin vänt sig alltför mycket mot väst och EU har det nu ändrats. För Putin har annekteringen av Ukraina varit viktigare än bra kontakt med västvärlden och det är knappast någon i Ryssland som nu tror på någon förbättring vad gäller förhållandet till väst och EU. Ekonomin i Ryssland är på nedgång beroende på lägre olje-och gaspriser samt EUs sanktioner. Ryssland försöker nu vända sig mot Asien och framförallt mot Japan och Indien när det gäller handel. EUs sanktioner har fått effekt i Ryssland men det har också skapat en ökad inhemsk produktion. Ryssarna är också ett tålmodigt folk som är van vid svårigheter och överlever alltid på något sätt.

Carolina Vendil-Pallin koncentrerade sig mest på den inhemska politiken och började med att säga att dumavalet av många förutsetts bli en tråkig föreställning och att inga reella förändringar kommer att ske. Hon pekade på några trender i det ryska samhället

- en viss förnyelse av systemet sker istället för förändringar i själva policyn men främst för att undvika ett

maktskifte.

- ökad centraliserad makt/Putins personliga makt. Detta innebär att institutionerna blir alltmer maktlösa och ineffektiva och utan kontroll.

- Putin är populär. Han har stöd av ca 80 % av befolkningen. Putin gör, på grund av den ekonomiska krisen, en del punktinsatser t ex genom att regeringen ger pensionärer en extra engångssumma men höjer inte pensionerna enligt index. Att dumavalet nu läggs till september istället för december, som det brukar, beror på rädslan för protester. Det ansedda Levadacentret, som bl a bevakar val, är nu anklagad för att vara utländsk agent och kan inte ha någon verksamhet. Putin gör allt för att undvika att händelserna från 2011, med enorma demonstrationer och protester, ska upprepas.

Carolina Vendil-Pallin avslutade sitt anförande med frågan vad kommer att hända under de närmaste tio åren? Troligen med Putin vid makten. Putin ställer helt säkert upp i presidentvalet 2018 och sitter kvar till 2024.

Örjan Berner koncentrerade sig på västvärldens syn på Ryssland, hur Ryssland upplever situationen och dess syn på väst. Han tog upp detta i sex punkter.

1. Inrikespolitiken har en påverkan på utrikespolitiken. Repression och reaktionär politik präglar nu landet. Den innebär en konstlad stabilitet och politisk apati
2. Det finns två helt skilda verklighetsuppfattningar i väst och i Ryssland. I väst menar man att Sovjetunionen besegrades av väst och att Ryssland som dess arvtogare har att föga sig i detta resultat. Man börjar därför historieskrivningen med den ryska aggressionen mot Georgien och Ukraina. Ryssarna börjar istället med att det var Ryssland som avgjorde det sovjetiska imperiets fall. Sedan dess har väst utnyttjat dess svaghet och ständigt flyttat fram sina positioner.
3. I väst/Europa är internationell rätt avgörande faktor för bedömningen av staters agerande. Så icke i Ryssland. Där är "realpolitik" viktigare. För Rysslands del är ryska intressen i närområdet och synen på f d Sovjetunionen viktigare vilket bör noteras/förstås bättre av väst. Särskilt som internationell rätt inte alltid heller har följts av väst (USA och Irak t ex).
4. Stormaktsstatus. Ryssland anser att väst måste acceptera att Ryssland måste få ökad status som stormakt. Obamas uttalande om Ryssland som ett "medelstort" land tog tydligen hårdare på Putin är direkt kritik av hans politik.
5. Eurasien. När Rysslands kontakter med väst nu har försämrats försöker Ryssland närma sig Kina . Kina har dock sin egen agenda och ser inte Ryssland som en viktig ekonomisk partner. Väst spelar där en mycket större roll. Det politiskt – militära samarbetet har dock utbyggt och väst har intresse att detta inte går för långt.
6. Västs attityd. Sanktionerna skadar men det är svårt att veta i vilken omfattning. De kan också vara kontraproduktiva. Det är lätt att i Ryssland skylla de ekonomiska problemen enbart på sanktionerna och att det är västs fel. Enligt Örjan Berner har väst intresse att försöka förstå ryska utgångspunkter och skapa en dialog. Den kan mycket väl kombineras med bistånd till Ukraina och

en hård principiell hållning i fråga om internationell rätt och rysk aggression

Vid den efterföljande frågestunden kom en fråga upp ifall Ryssland på något sätt moderniseras. Sergej Utkin svarade att tekniskt sett sker en modernisering t ex förbättrad infrastruktur o s v men inte vad gäller system och policy. Den övriga panelen fyllde på med att det som behövs är en fungerande rättsstat, ett system utan korruption och många fler strukturella reformer. En satsning på utbildning vore viktigare än all satsning på säkerhet t ex. All forskningsinriktning styrs uppifrån och satsningar på militären mycket viktigare för Putin än satsningar på ett fungerande civilsamhälle.

Frågan om Ryssland och NATO kom också upp. Ryssland reagerade starkt mot att Ukraina ville med i NATO men, enligt Sergej Utkin, skulle nog Ryssland kunna tänka sig att samarbeta med NATO i framtiden om NATO och övriga västvärlden bättre kunde förstå Ryssland. Den avslutande frågan rörde hur få bättre kontakt med Ryssland. Ryssland kan tänka sig bättre förtroendeskapande kontakter med OSCE och väst i övrigt men bara på villkor att väst inte kräver att Ryssland ändrar sin politik i Ukraina eller inom landet. Enligt Sergej Utkin är inställningen hos civilsamhället (delar av) och bland forskare o dyl, inklusive Sergej Utkin själv, mycket mer öppen för sådana förtroendeskapande kontakter än själva regimen.

Anki Wetterhall